

Γύρω και έξω από το στάδιο, κανένας δεν μπορούσε να ξέρει, τι γινόταν, ή να επέμβει. Η πορνεία είναι και ήταν και στην αρχαιότητα «εμπορεύσιμο αγαθό», είδος που υπάκουε στον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Όπου υπήρχαν αγώνες, συνέρεαν πολλοί θεατές. Όπου συνέρεαν πολλοί θεατές, γεννιόταν μια πρόσκαιρη μεγάλη αγορά. Πραματευτάδες και πωλητές πρόχειρου φαγητού και πανηγυρτζήδες αλλά και πόρνες έσπευδαν. Ό,τι μπορούσε να πουληθεί, ήταν εκεί. Με τους θεατές να πληρώνουν το κατιτί τους για να απολαύσουν αυτό που μπορούσαν να αγοράσουν. Το αρχαίο ιερατείο δεν επενέβαινε κατασταλτικά καθώς οι ιερείς, τότε, διέθεταν πέντε δράμια μυαλό και γνώριζαν ότι κανένας δεν μπορεί να πάει ενάντια στη φύση και στον φυσικό νόμο. Απλά, ο θεός έδινε το στίγμα της γιορτής. Στα Διονύσια, πρωτοστατούσαν οι οργιαστικές εκδηλώσεις. Στα Παναθήναια, τον πρώτο λόγο είχαν οι παρθένες. Χώρια που η πορνεία αναγνωρίστηκε ως επάγγελμα μόλις στα 596 π.Χ. Άλλωστε, στα ιστορικά χρόνια, οι (κυρίως γυμνικοί) αγώνες ήταν εκδηλώσεις στα πλαίσια εορτών προς τιμή ενός θεού: Ήταν θρησκευτική γιορτή και γι' αυτό τους κατάργησαν οι χριστιανοί. Συνήθως όμως, πίσω από κάθε αθλητική εκδήλωση κρύβονταν μια ή πολλές γυναίκες.

Ήταν γύρω στα 1500 π.Χ., όταν ο Δαναός βρέθηκε βασιλιάς στο Άργος, πατέρας πενήντα κοριτσιών. Ακόμα κι αν είσαι βασιλιάς, πού να βρεθούν πενήντα γαμπροί της προκοπής! Προέκυψαν οι πενήντα γιοι του αδελφού του που κατέφθασαν από την Αίγυπτο, πλην όμως ο Δαναός και οι κόρες του υποψιάστηκαν ότι άλλα είχαν στο μυαλό τους. Με την συμβουλή του πατέρα, οι 49 Δαναΐδες σκότωσαν τα 49 ξαδέλφια τους την πρώτη νύχτα του γάμου. Η 50ή ερωτεύτηκε τον νεαρό της και τον έσωσε. Μια από τις άλλες, η Αρμυώνη, είχε ήδη εραστή τον Ποσειδώνα. Απέμεναν 48 χήρες και φόνισσες και ο Δαναός κυριολεκτικά δεν ήξερε τι να τις κάνει. Οι αθλητικοί αγώνες ήταν μια κάποια λύση. Τους προκήρυξε να έχουν 48 αγωνίσματα. Ο νικητής κάθε αγωνίσματος πήρε, αντί για κύπελλο, βραβείο μια Δαναΐδα.

Μια γυναίκα βρέθηκε πίσω από την δημιουργία των Ολυμπιακών αγώνων. Ήταν γύρω στα 1260 π.Χ., όταν στην Πίσα της Ηλείας κατέφθασε ο Πέλοπας. Βασίλευε εκεί ο Οινόμαος που είχε κόρη την πανέμορφη Ιπποδάμεια. Κάποιος χρησμός του είχε προφητεύσει ότι θα σκοτωθεί από τον γαμπρό του. Για να γλιτώσει, καλούσε σε αρματοδρομία κάθε επίδοξο μνηστήρα: Αν την έχανε, θα πάντρευε την κόρη του με τον νικητή. Αν νικούσε, θα σκότωνε τον ηττημένο. Εκείνο που δεν ήξεραν οι επίδοξοι γαμπροί, ήταν ότι το άρμα του Οινόμαου κινούσαν δυο θεϊκές φοράδες.

Δεκατρείς άνδρες είχαν αλύπητα σφαχτεί, πριν να φτάσει ο Πέλοπας. Μόλις τον είδε η Ιπποδάμεια, τον ερωτεύτηκε. Την ερωτεύτηκε κι εκείνος και τη ζήτησε σε γάμο. Ο Οινόμαος δέχτηκε υπό τον όρο ότι ο Πέλοπας θα τον νικήσει σε αρματοδρομία από την Πίσα ως την Κόρινθο:

«Αλλιώς, θα πεθάνεις», συμπλήρωσε.

Αυτή τη φορά όμως, στον σικέ αγώνα, ο Οινόμαος είχε αντίπαλο και την ερωτευμένη κόρη του που έκανε τα γλυκά μάτια στον ηνίοχο του βασιλιά και τον έπεισε να βγάλει τη σφήνα από τον ένα τροχό του βασιλικού άρματος. Αποτέλεσμα ήταν να φύγει από τη θέση του ο τροχός, την ώρα που οι φοράδες είχαν αναπτύξει τη μέγιστη ταχύτητά τους. Ο Οινόμαος γκρεμίστηκε από το άρμα, μπλέχτηκε στα γκέμια, παρασύρθηκε στα βράχια και σκοτώθηκε. Νικητής ο Πέλοπας, ίδρυσε τους Ολυμπιακούς αγώνες και τους αφιέρωσε στον προστάτη του Δία.

Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν ο λαός, που λάτρεψε τον αθλητισμό. Οι μυθικοί Άτλαντες της χαμένης πολιτείας, οι Μινωίτες και οι Μυκηναίοι, καθώς και οι Έλληνες των ιστορικών χρόνων ήταν ο λαός, που ανακάλυψε και λάτρεψε τον αθλητισμό. Κι όταν μιλούσαν για αθλητισμό, εννοούσαν τον στίβο, τον αδιαφιλονίκητο βασιλιά των αγώνων. Μέσα στον οποίο ενέτασσαν και την πάλη, την πυγμαχία αλλά και το παγκράτιο. Ο στίβος άλλωστε προέρχεται από το αρχαίο ρήμα στείβω που σημαίνει καταπατώ: Ένας χώρος για ασκήσεις ή αγώνες.

Στις Μυκήνες, ο αθλητισμός καθόρισε και την ανδρική μόδα: Τα μακριά μαλλιά, που ανέμιζαν κι εμποδίζαν την κίνηση, κόπηκαν κοντά. Το αρρενωπό στιλ υπογραμμίστηκε από την πλούσια γενειάδα και το μουστάκι. Η γυναικεία μόδα ακολουθούσε, στις αρχές, τις επιταγές της Κρήτης. Σιγά σιγά κι όσο η εγχώρια παραγωγή ανέβαζε την ποιότητά της, επικράτησαν ελλαδίτικες τάσεις. Στην κατοπινή Σπάρτη, οι φαινομηρίδες, οι «γυναίκες με τα μίνι», όπως θα τις λέγαμε σήμερα, αθλούνταν όσο και οι άνδρες. Και στην Ολυμπία, υπήρχε αγώνας ταχύτητας μόνο για παρθένες που έτρεχαν προς τιμήν της θεάς Ήρας. Ήταν κάτι που αγνοούσε ο βαρόνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν και πολεμούσε τη συμμετοχή των γυναικών στους αγώνες: Πρωτοαγωνίστηκαν μόλις στα 1928.

Η πορνεία νομιμοποιήθηκε ως επάγγελμα από τον νομοθέτη σοφό Σόλωνα στην Αθήνα του 596 π.Χ. Από τότε, τα πορνεία χρειαζόνταν άδεια του κράτους για να λειτουργήσουν, ενώ οι εταίρες θεωρήθηκαν ελεύθερες επαγγελματίες. Οι εταίρες της Αθήνας ήταν περιζήτητες, μορφωμένες, έξυπνες. Τις βάφτισαν Λάμιες για την απaráμιλλη γοητεία που διέθεταν.

Λάμια ονομαζόταν μια πανέμορφη βασίλισσα της Αφρικής. Την είδε ο Δίας και την ερωτεύτηκε. Οι συχνές συναντήσεις τους απέφεραν πολλά παιδιά αλλά και τον θυμό της Ήρας: Από την ζήλια της, μεταμόρφωσε την Λάμια σε τέρας. Τέρας γεννήθηκε και το επόμενο παιδί της. Από εκείνη τη στιγμή, η Λάμια φθόνησε τις άλλες μανάδες κι άρχισε να αρπάζει τα παιδιά τους. Οι παραμάνες φοβέριζαν τα παιδιά να κάθονται φρόνιμα, ειδάλλως θα ερχόταν η Λάμια να τα αρπάξει.

Την Λάμια οι αρχαίοι την φαντάζονταν να κατέχεται από ασίγαστο ερωτικό πόθο και γι' αυτό πολλές εταίρες τις αποκαλούσαν έτσι. Περίφημη ήταν η Αθηναία εταίρα και δεξιοτέχνισσα αυλητρίδα, Λάμια, η φίλη του Δημητρίου του Πολιορκητή (αρχές 7' π.Χ. αιώνα), στην οποία οι συμπολίτες της αφιέρωσαν ναό ως Αφροδίτη και η οποία δημιούργησε στην Σικυώνα ονομαστή πινακοθήκη, την πρώτη στον κόσμο.

Φυσικά, αμέσως μετά την αναγνώριση της πορνείας ως νόμιμο επάγγελμα, ο Σόλωνας έσπευσε να τη φορολογήσει και, με τις πρώτες εισπράξεις, να κτίσει ναό αφιερωμένο στην Πάνδημη Αφροδίτη. Παράλληλα, καθιέρωσε πρόστιμο 100 δραχμών για κάθε βιαστή, ενώ ο ή η μοιχός που πιανόταν επ' αυτοφώρω, σκοτωνόταν επιτόπου. Εκτός κι αν η μοιχεία είχε συντελεστεί στα πλαίσια θρησκευτικής γιορτής.

Τα Μικρά Διονύσια ήταν για τους Αθηναίους η εισαγωγή σε μια μακριά περίοδο εορτών που διαρκούσαν σχεδόν ολόκληρη την άνοιξη. Τα είχε ιδρύσει ο μυθικός βασιλιάς Αμφικτύωνας, αυτός που λέγεται ότι έδωσε το όνομα «Αθήναι», όταν ένωσε τα χωριά της Αττικής κάτω από το σκήπτρο του. Ο Πλούταρχος τα περιγράφει ως γιορτή που εξελισσόταν σε εύθυμη πομπή με τον επικεφαλής να κρατά ένα πιθάρι με κρασί κι ένα κλαδί από κλήμα. Ακολουθούσε κάποιος που έσερνε έναν τράγο, έπειτα ένας που κουβαλούσε πανέρι με σύκα και τέλος κάποιος που σήκωνε ένα φαλλό σαν σημαιοφόρος. Η γιορτή απέκτησε μεγάλες διαστάσεις μετά τους περσικούς πολέμους και στη Βραυρώνα. Με άσεμνες εκδηλώσεις και τους άντρες να μεθοκοπούν παρέα με εταίρες. Η κεντρική διοίκηση της Αθήνας έστελνε δέκα ιεροποιοίς και οι γιορτές έκλειναν με διαγωνισμό ραψωδίας.

Η Βραυρώνα όμως ήταν πολύ γνωστή και για τις οργιαστικές γιορτές προς τιμή της Άρτεμης. Στα «Βραυρώνια», όλοι μεθούσαν και αρπαζαν πόρνες για να περάσουν την νύχτα μαζί τους. Η γιορτή συνδέθηκε με τα «Ταυροπόλια», τα οποία αναφέρει ο Μένανδρος στην κωμωδία του «Επιτρέποντες», όπου κάποιος παντρεμένος Χαρίσης, μεθυσμένος, αρπάξε μια κοπελιά που του συστήθηκε ως Παμφίλη και πέρασε όλη νύχτα μαζί της, για να ανακαλύψει το πρωί ότι η «ερωμένη της μιας νύχτας» δεν ήταν άλλη από τη σύζυγό του.

Υπήρχε όμως κι άλλη γιορτή, η «αρκτηία», για γυναίκες. Οργιαστική και μυστηριακή κι αυτή με τις γυναίκες να μετέχουν σε οργιαστικές εκδηλώσεις ντυμένες σαν αρκούδες. Ο Ηρόδοτος αναφέρει την παράδοση ότι Πελασγοί από τη Λήμνο επέπεσαν στις Αθηναίες την ώρα της γιορτής κι άρπαξαν κάμποσες, τις οποίες μετέφεραν στη Λήμνο. Όταν με χρόνους και καιρούς ο Αθηναίος στρατηγός Μιλτιάδης κυρίευσε τη Λήμνο, είπε ότι το έκανε για να εκδικηθεί την αρπαγή!

Πασιγνώστη στην αρχαιότητα αρπαγή γυναικών σε ώρα θρησκευτικής εκδήλωσης αναφέρεται και εκείνη του Βούτη, αρχηγού Θρακών. Οι Θράκες αυτοί κατέπλευσαν στη Νάξο και ίδρυσαν αποικία αλλά δεν είχαν γυναίκες. Κατά τα έθιμα της εποχής, μπήκαν στα πλοία και κίνησαν να βρουν. Βγήκαν στη Θεσσαλία, όπου είδαν πάμπολλες γυναίκες μόνες να το έχουν ρίξει στον χορό. Όρμησαν να τις αρπάξουν, κάνοντας το λάθος της ζωής τους: Είχαν πέσει σε μαινάδες που πανηγύριζαν τη γιορτή του θεού Διονύσου. Ο οποίος, φυσικά, αντέδρασε, τρέλανε τον Βούτη που γκρεμίστηκε σε ένα πηγάδι και πνίγηκε, και πήρε στο κυνήγι τους υπόλοιπους.

Σα πανάρχαια χρόνια, στην Αθήνα γιόρταζαν τα Αθήναια, γιορτή προς τιμή της Αθηνάς, μάλλον στην λήξη του θερισμού. Όταν ο Θησέας ένωσε τους συνοικισμούς σε μια πόλη, η γιορτή πήρε το όνομα Παναθήναια. Γιορτάζονταν τακτικά κάθε χρόνο ως Μικρά Παναθήναια, σε αντιδιαστολή προς τα Μεγάλα που, από τον καιρό του τύραννου Πεισίστρατου, καθιερώθηκε να τελούνται κάθε τέσσερα χρόνια. Εξελιχθηκαν σε μια από τις πιο σπουδαίες γιορτές. Ο Πεισίστρατος, τον ΣΤ' π.Χ. αιώνα, ήταν αυτός που πρόσθεσε στους ιππικούς και γυμνικούς και μουσικούς αγώνες. Την πρώτη φορά ξεκίνησαν με την απαγγελία των επών του Ομήρου αλλά εξελίχθηκαν σε διαγωνισμούς κιθάρας και αυλού με βραβεία χρηματικά και στεφάνια για τους νικητές.

Οι ιππικοί αγώνες περιλάμβαναν αρματοδρομίες με τον ηνίοχο να οδηγεί το άρμα και τον αθλητή να κάνει ακροβατικές ασκήσεις. Προστέθηκαν αρματοδρομίες με πολεμικά άρματα και άρματα με δυο ή τέσσερα άλογα (τέθριππα). Αργότερα, συμπληρώθηκαν και με ιπποδρομίες, ενώ υπήρχε και επίδειξη γυμνασίων ιππικού: Οι Αθηναίοι ιππείς χωρίζονταν σε δυο ομάδες και αναπαρίσταναν επελάσεις ή παρέλαυναν μπροστά στους επισήμους.

Από την εποχή του Πεισίστρατου, στο πρόγραμμα των αγώνων μπήκε και το πένταθλο (δρόμος, πάλη, πυγμαχία, άλμα και δισκοβολία). Οι νικητές βραβεύονταν με πιθάρια λάδι,

τους «παναθηναϊκούς αμφορείς» που έφεραν παραστάσεις στη μια πλευρά της Αθηνάς να κραδαίνει το δόρυ και στην άλλη σκηνών από τους αγώνες.

Ο Περικλής ήταν αυτός που έδωσε στα Παναθήναια ακόμα μεγαλύτερη ώθηση και ανήγειρε το Ωδείο, όπου στο εξής γίνονταν οι μουσικοί αγώνες. Σημαντικός όμως ήταν ο διαγωνισμός πολεμικού χορού, την αρχή του οποίου αναζητούσαν σε πολύ παλιές εποχές. Ήταν ο πυρρίχιος, τον οποίο, όπως έλεγαν, είχε πρωτοχορέψει η ίδια η θεά Αθηνά, αμέσως μετά την νίκη των Ολύμπιων θεών στην Γιγαντομαχία. Θεωρούσαν την Γιγαντομαχία ως μια από τις πιο μεγάλες στιγμές στη διαδρομή της θεάς και γι' αυτό σκηνές της αναπαριστάνονταν στον πέπλο των Παναθηναίων, στην ασπίδα της Αθηνάς και στις μετόπες του Παρθενώνα. Και ο πυρρίχιος χορός, στην πραγματικότητα, ήταν αναπαράσταση μάχης με τους χορευτές να κρατούν ασπίδα και να κραδαίνουν δόρυ, ακριβώς όπως εμφανίστηκε η Αθηνά, όταν ξεπήδησε από το κεφάλι του Δία. Οι νικητές έπαιρναν βραβείο ένα βόδι, όπως και εκείνοι που νικούσαν στον διαγωνισμό «ευανδρίας». Ανδρικά καλλιστεία, θα τον λέγαμε.

Από πολύ παλιά είχε ξεκινήσει και ο διαγωνισμός λαμπαδηδρομίας που γινόταν νύχτα, την ενδέκατη ημέρα των εορτών, παραμονή της μεγάλης πομπής και θυσίας. Ήταν ένα είδος σκυταλοδρομίας με αναμμένους πυρσούς, στην οποία συμμετείχαν πέντε ομάδες με σαράντα δρομείς καθεμιά. Οι αθλητές διανύανε απόσταση περίπου ενός χιλιομέτρου, πριν να παραδώσουν τους αναμμένους πυρσούς αντί της σημερινής σκυτάλης. Νικούσε η ομάδα της οποίας ο τεσσαρακοστός δρομέας έφτανε πρώτος στον βωμό και τον άναβε. Οι νικητές έπαιρναν από μια υδρία.

Την δωδέκατη ημέρα των Παναθηναίων γινόταν η μεγάλη πομπή. Στη διάρκειά της, μεταφερόταν ο πέπλος, προσφορά των Αθηναίων στην θεά τους. Η ύφανσή του γινόταν κάτω από την επίβλεψη της ιέρειας από τέσσερις αρρηφόρες και μερικές «εργαστίνες παρθένες». Οι αρρηφόρες ήταν κορίτσια επτά ως ένδεκα χρόνων, τα ωραιότερα από τις πιο καλές οικογένειες, έμεναν στην Ακρόπολη και για μήνες μοναδική τους απασχόληση ήταν η ύφανση του πέπλου της θεάς. Είχε χρώμα κίτρινο και έφερε παραστάσεις από τους αγώνες της Αθηνάς εναντίον των Γιγάντων. Η πομπή ξεκινούσε από τον Κεραμεικό και κατέληγε στην Ακρόπολη. Αργότερα, ο πέπλος κρεμιόταν σε μια ιερή τριήρη που ανέβαινε στην Ακρόπολη με συνδυασμό διαφόρων μοχλών και τροχαλιών.

Επικεφαλής της πομπής βάδιζαν οι επίσημοι, ακολουθούσαν τα ζώα που έμελλε να θυσιαστούν (δύο αρχικά, πολλά στη συνέχεια) και πίσω τους πήγαιναν οι κανηφόρες, επίσης κορίτσια καλών οικογενειών που έφεραν στο κεφάλι τους ελαφριά κάνιστρα με προσφορές για την θεά. Μέτοικοι με τις γυναίκες και τα παιδιά τους ακολουθούσαν κουβαλώντας δοχεία με λάδι (ονομάζονταν «σκαφηφόροι») και πιο πίσω έρχονταν οι θαλλοφόροι, νέοι

όμορφοι που κρατούσαν κλαδιά ελιάς. Η πομπή έκλεινε με στρατιωτικά τμήματα οπλιτών, αρμάτων και ιππικού. Στον βωμό της θεάς θυσιάζονταν τα ζώα και κάπου εκεί έκλεινε η γιορτή.

Στην αρχαία Ολυμπία, οι αγώνες επισκίασαν την θρησκευτική εκδήλωση. Ήταν μια γιορτή. Η τελευταία μέρα της στεφάνωσης των νικητών, με το κλαδί της αγριλιάς, συνέπιπτε πάντα με την πανσέληνο του Αυγούστου. Όλη τη νύχτα, κάτω από το φως του φεγγαριού, οι ολυμπιονίκες και οι φίλοι τους διασκέδαζαν τραγουδώντας και χορεύοντας. Κανένας αθλητής δεν κοιμόταν...

(Έθνος, 2.7.2003) (τελευταία επεξεργασία, 29.4.2009)